Balogh István

Csipeszek karácsonyra

December közepén hangversenyre voltam hivatalos. Hangversenyt mondok, pedig csak egy zeneiskolai félévi fölmérő, de megmutatja magát az unokám, először látom őt klarinéttal a kezében. Eddig furulyázott, ezzel telt el két év, mert nem vehette előbb kezébe a vágyott hangszert, rövid volt a keze hozzá, így szó szerint föl kellett nőnie a klarinétozáshoz. Hajdan, amikor a fiam a szabadkai zeneiskola diákja volt, éppen tizenhárom éven át, minden bemutatkozáson megjelentem, ünneplőben, és a többi szülővel együtt szurkoltunk minden gyermekért. Fiamnak könnyebb dolga volt, mint unokámnak, ő hegedűt választott, s a zeneovi után feles hegedűn kezdett. Birkás bácsit, a tanárát, aki Adáról utazgatott be Európa legnagyobb falujába, még most is föl-fölemlegetjük néha, hiszen a tanár úr tréfás megjegyzései beplántálódtak kisdiákja mentális lexikonjába, aztán a véletlen előhúzza rejtekéből a szókapcsolatot, amely idők folyamán a család maximájává lett.

Megjelenik az én Peti unokám a szülői, rokoni auditórium előtt, ideges, hangszerét egyik kezéből átrakja a másikba, tenyerét nadrágja szárába törli, ezt megteszi néhányszor, aztán megnyalja a fúvókát, majd újra szájához érteti, megszereti, megcsókolja, hízeleg neki; újra fél kézbe kapja a fekete csodát, jobb tenyerét a nadrág feneké hez dörzsöli, aztán vált, fölemeli a fejét, a zongorakísérő tanár úrra mered, szájban a fúvóka, intés, kezdik, zongora halk, klarinét dala megered, de valami ráijeszt, sikolt kicsinyég, aztán fölbátorodik, varázsszőnyegre ül, s bejárja az előadóterem minden zegzugát, be a füleket, a lelkeket.

Nézem unokám ujjait, táncoló törpéket.

Első közös karácsonyunkon, jó 11 évvel ezelőtt észleltem először Peti ujjainak varázslatos játékát. Karácsonyfát díszítettünk a nappaliban, három atyafiak: nagyapa, apa és a fiú. Kicsikénk akkor még egy fotelban ült, először csak a szeme kísérte ténykedésünket. Beállítottuk a fenyőt, megáldottuk pár korty borocskával, s erre lett hangos a kölyköcske. Mindkét kezét fölemelte, ujjai szétnyíltak, aztán ökölbe szorultak, majd megint szét, és egyszerre megeredt a hangja.

– Mi van, Peti? – kérdezi Apa.

A kezek plafonig, a torok tágul.

Erre Mama lép be mérgesen, körbenéz, az asztalról fölkapja a cumisüveget, betömi vele unokája száját. A gyerek szívja a gyümölcslét vagy mit, több szívás után hangosan vesz levegőt.

– Annyi eszetek sincs, hogy inni adjatok a gyereknek! – korholja férfinépét a Mama.

Visszapofázni nem merünk, céltalan is lenne.

Díszítjük a fát, gömbök, szaloncukrok, mézeskalácsok kerülnek fel, de módjával, mert jó munkához idő kell, meg néha-néha egy-két kortyocska. Ám kikupálódtunk, mert mielőtt megtiszteljük a szőlő levét, Peti kezébe nyomjuk a cumisüveget. Csönd van, Mama és Anya vacsorával foglalkozik a világ más táján.

De újra protestál a gyerek! Mama bekiált, mi a csuda van már megint? Nézünk egymásra fiammal, ott van a gyerek kezében a cumisüveg, nem nyakal, mint előbb, követelőzik. Kínomban, hogy le ne kapjon oldalbordám tíz körmünkről, poharammal megkoccintom unokám kulacsát, csönd, egyet kortyint a gyerek, aztán kikapja szájából a cumit, apjára néz, jobbja ujjai táncolnak az üvegen, ballal tartja a súlyt. Apa bemozdul. Gyerekecske fölnevet! S táncolni kezdenek a két kéz törpécskéi az üvegtesten.

Mint évtized múlva a klarinéton.

Negyedik karácsonyunkra megleptem mindenkit. Néhány nappal az ünnep előtt a piacon, a bazársoron, megpillantottam a különösséget! Fa ruhacsipeszeket. Gyerekkoromban hétköznapi tárgyacskái voltak ezek, a kimosott ruhák őrizői, a szárítókötelek büszke taréja. A műanyagból készült dolgokat akkor alig ismertük, így minden háznál ott voltak a sok használattól elszürkült facsiptetők a mosóteknő mellett, várnunk kellett még jó évtizedet a mosógépek megjelenéséig. Szerettem játszani a csipeszekkel, szörnyeket kreáltam belőlük, leginkább háromfejű sárkányt.

– Ez kell Petinek!

És megvettem félszázat belőlük. Koszorúba fonta a kofa, s így volt az csodaszép az én szememben. Mire hazaértem, elment bátorságom, nem is hozakodtam elő, milyen kincsre leltem!

Tele is raktuk a karácsonyfa alját, volt ott minden, a holdjárótól kezdve a szélmalomig, de Peti gyorsan rakásba rakta őket, aztán a cicákkal együtt játszott, megmozgatta a lelógó szaloncukrot, a macska levadászta, még a szőnyegen is meglökdöste. Aztán várta az újabb prédát. Arra is sorkerült.

Apa nem ért rá semmire, valami összerakós járművet próbált életre kelteni, de a fia rá sem nézett. Ült a karácsonyfa mellett a szőnyegen,

csöndben rakosgatta félre ajándékait. Valami csudajárművet fölvett, megforgatta, szemlélgette és letette. Aztán fölállt, ivott egy-két kortyocskát és odajött hozzám.

– Tata! Olvassunk mesét!

Átvonultunk a szobámba, kézbe vettük Illyés Gyula örökbecsű munkáját, a Hetvenhét magyar népmesét.

– Olvassuk a kisgömböcöt!

Éppen századszor kért erre, én meg századszor olvastam. A végén, mint mindig, utódom halkan megjegyezte:

– Szép mese.

Éjjel odacsempésztem a csipeszeket a karácsonyfa alá. Szokatlan ajándékom biztosan meglepi Petikét. Aztán csöppet elszorult a szívem. Ügyetlen csomagocskámat talán észre sem veszi reggel a gyerekecske? És mit szól a Mama? Megdorgál hebehurgyaságomért? Csiptetőket három és fél éves gyereknek? Ajándék karácsonyfa alá? Nem sok hiányzott ahhoz, hogy fölkeljek ágyamból, négykézlábra ereszkedjem, és kilopjam sutácska ajándékomat a karácsonyfa alól. Jó tündér segíthetett nekem, mert csúf árulásom előtt bizony elaludtam.

Kora reggel kávézgattunk, suttogva összegeztük a szenteste történéseit, asszonyom elégedett volt mindennel, főleg a sok szép ajándékkal.

– Nagyon megörült mindennek a gyermek– nyomatékosított Mama.

Én ráhagytam mindent. Kávé után szobámba vonultam. Böngészgettem a neten, unatkoztam rettenetesen, vártam, mikor nyitja rám unokám az ajtót. Nem kellett sokáig kénytelenkednem.

– Tata! Nézd milyen szép ajándékot kaptam éjjel egy kisangyaltól! – és kezembe nyomja a vékony zsineggel esetlenül átkötött csomagocskát.

– Kisangyal járt nálad?

– Kettő is. Röpködtek a szobában, nevetgéltek, játszottak egymással.

– Te meg?

– Fölkeltem. Nem ijedtek meg tőlem, szárnyukkal megcirógatták az arcom.

– Különös.

– Túl sokat ficánkoltak, és összeütköztek a levegőben.

– Ez csak játék volt…

– Nem játék, Tata. Leestek a szőnyegre, dörzsölték a homlokukat, és sírva fakadtak.

– Fájt nekik az összekoppanás.

– Fájt nekik. Nekem még most is fáj a homlokom, mert Norbival összekoppantunk tegnapelőtt az oviban.

Nézem Petit, ott a kékes foltocska, most látom csak, eddig észre sem vettem.

– A Mama mindjárt meglátta — mondta a gyerek.

– Mit szólt?

– Megpuszilta. Azóta csak kicsit fáj.

– Ti is sírtatok az oviban?

– Mint az angyalkák?

– Úgy.

– Sírtunk, de nem úgy.

– Meséld csak el a Tatának!

– Bömböltünk, Tata. Ezt mondta az óvó néni.

– Az angyalkák csak sírdogáltak?

– Csöppecskét, Tata. Aztán már mosolyogtak. Fénylett a szemük. És kezembe nyomták az ajándékot — nyomja orrom alá a csomagocskát Peti.

– Aztán mi van benne?

– Titok, Tata.

– Mikor fejtjük meg a titkot?

– Azonnal, Tata! Csak kioldom a csomót.

Ujjacskáival harcolni kezd. Vitéz katonákként összehangoltan viaskodnak a rózsaszín pöttömök, arca belepirul a küzdelembe. Mélyeket lélegzik, fúj hatalmasakat.

A hangversenyen a klarinét engedelmeskedik, titkát kitárja, de a fránya csomó az nem. Azon a karácsony reggelen könny szökött Peti szemébe is, mint éjjel az angyalkáknak.

– Segíts, Tata! – nyomja kezembe a csomagot.

Próbálkozom én is, korholom is magam, mi a fenének húztam annyira rá?

– Vágjátok át! – lép be világunkba Gordiusz úr.

Svájci bicskám elvégzi a nehezét. Peti lassan fejti le a papírt, s végre, megoldódik a titok. Nézi a gyerek, szemlélgeti, kiteríti szőnyegre a csipeszkoszorút.

– Nagyon szép – mondja.

Rábólintok.

– Mi ez, Peti?

– Igazi ajándék.

– De mire való?

– Azt még nem tudom, Tata.

Mama elszólít engem. Mire visszatérek, Peti már leszedett néhány csipeszt a koszorúvázról.

Csodálkozom. Kicsi ujja nem oly erős, hogy legyőzze a csipesz rugóját. Aztán, engem szinte észre sem vesz, úgy belemerült a munkába, demonstrálja is, hogyan találta föl magát. A becsukott svájci bicska ott maradt a szőnyegen, azt keresztezte rá a csipesz fecskefarkára és tenyere végével ránehezedett. Azonnal engedelmes lett az erős rugó.

Eltartott, míg leszedett vagy tizenötöt. Közben Apa is fölébredt, rábámult a fiára, hogyan küszködik, nyög, munkálódik. Lett pedig nemsokára hajócska a csipeszekből, aztán autóbusz, villamos, repülőgép. Néhány év múlva huszonketten a csipeszek közül más szerepet kaptak: focistákká lettek. Filctoll öltöztette a rendíthetetlen sportolókat. Tízen zöld, tízen lila ruhát kaptak, ketten sárgát. Nagy rangadók zajlottak szobám szőnyegén, rúgták bőszen a kólás kupakot a résztvevők, az én unokám közvetített nagy hangon, tudja csak meg ország–világ, mi történik egy ilyen fontos focimeccsen.

Néhány esztendeje már pihennek Mama szekrényében a csipeszek, gondoltam ott is maradnak örökre. Ám nyár végén, jó melegek voltak idén, nyitott ablakom elárulta, valami szomorúság esett szomszédságunkban. Kicsi Sárika, most harmadikos, hüppög, néha föl-fölsírdogál. Kitekintek. Szomszédasszony szárítókötele telve frissen mosott ruhával, Sárika ott áll az illatos, száradó lepedők, párnahuzatok mellett, szemét törölgeti. Kilépek. Rám néz a kislány, nem is köszön, aztán a száradó ruhák felé fordul, majd hangosan fölsír.

– Miért tört el a mécses, Sárikám?

– Anya elrontotta a virágomat.

– Milyen virágot, kislányom?

– Lilaherceget.

– Az mi?

– Rézvirág.

Nem merem kérdezni tovább, mert megakadtam, nem ismerek névről csak néhány virágot. Lilaherceggel eddig nem találkoztam.

– Hogy ronthatta el anyu a virágodat?

– Csodavirág volt az! Csipeszekből. Két kis angyal hozta nekem a karácsonyfa alá, tavaly a Szentestén.

– És anya elrontotta?

– Itt vannak a szárítókötélen.

Nézem a kötelet. Facsipeszek, zöldek, lilák és két sárga.

Megnézem a szekrény alját, nincs jelen a két focicsapat.

Este csetelek Petivel.

– Elajándékoztad a csipeszeket?

– Nem – olvasom a választ.

– A focistákból virág lett. Lilaherceg.

– Szép?

– Megnéztem a neten. Szép. Rézvirágok csoportja. Mama szerint vasvirág.

– Az jó. Sok neve van.

– Karácsony éjjelén két kis angyal lepte meg a virággal Sárikát.

– Ismerem őket.

– Nem lesz több rangadó szobám szőnyegén?

– Nem lesz, Tata.

– Mert Lilaherceg vendégségbe ment a szomszédlányhoz?

– Jól van az így, Tata. Sárika nagyon kedves lány.